

HINDISTON SIVILIZATSIYASINING MALAYZIYA MAMLAKATIGA (HAYOTIGA) TA’SIRI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7398258>

Bekkulov Erkin Raimovich

Janubiy va Janubi-sharqiy Osiyo tillari kafedrası o’qituvchisi,
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti,
O’zbekiston Respublikasi
Tel: +998903525500
e-mail: erik_250@mail.ru

ANNOTATSIYA

Ko’pchilik insonlar Janubi-sharqiy Osiyo, hususan Malay arxipilagida Xitoyning ta’siri katta deb o’ylashi mumkin, ammo Hindistonning ta’siri yetarli darajada barcha sohalarda ta’sir ko’rsatgan.

Janubi-sharqiy Osiyo hindlarning madaniy ta’sirida bo’lgan, miloddan avvalgi 290 yillarda boshlanib, XV asrga qadar, hind-buddistlar ta’sirini mahalliy siyosat o’zlashtirgan. Hindiston janubi-sharqiy qirg’oqlari orqali Birma, Tailand, Indoneziya, Malay yarimoroli, Filippin, Kambodja va Champa kabi davlatlar bilan savdo, madaniy va siyosiy aloqalarni o’rnatgan. Bu Indosferada Janubi-Sharqiy Osiyoni hindiylashtirishga va Sanskritatsiyaga olib keldi.

Janubiy Hindiston savdogarlari, avantyuristlari, o’qituvchilari va ruhoniylari taxminan 1500 yilgacha Janubi-Sharqiy Osiyoda hukmronlik ta’sirini saqlab qolishdi. Hinduizm va buddizm bu davlatlarga Hindistondan tarqalib ketgan va ko’p asrlar davomida u erda o’zaro bag’rikenglik bilan yashagan. Oxir oqibat materik shtatlari asosan buddistlarga aylandi.

Malayziyalik hind guruhlarning aksariyati etnik Tamil hindulardir. Guruh kelib chiqishi hindu yoki janubiy osiyolik bo’lgan mahalliy malayziyaliklar deb belgilangan. Bugungi kunda ular Malayziyada malaylar va xitoylardan keyin uchinchi o’rinni egallaydilar. Ularning aksariyati Britaniya mustamlakasi paytida Hindistondan Malayziyaga ko’chib kelganlarning avlodlari.

Malayziyaga hind sivilizatsiyasining kirib kelishi haqiqatdan ham Malayziyada xalqning turmush tarzi va madaniyati uchun yangi maqomni olib keldi. Natijada, Malayziyada xalq hayotida madaniyatlarning aralashuvi mavjud bo’ldi. Shubhasiz

bu sivilizatsiya rivojlanishining ta'lim, iqtisodiy, madaniy, adabiy va ijtimoiy jihatlaridagi hissasi va ta'sirini ko'rsatdi.

Tayanch so'zlar: *Sivilizatsiya, hinduizm, buddizm, moxsa, nirvana, sanskrit, Devaraja, Nusantara, san'at, adabiyot, urf – odat, ta'lim, Ashoka.*

ANNOTATION

Lots of people may think China has a great influence in South-East Asia particularly in Archipelago of Malaysia, but India's impact for civilization can be seen in all areas.

South-East Asia was under the Indian cultural influences. □ From 290 BC to the XV century, local policies coped the Hindu-Buddhist civilization. India actively used its south-eastern coast in trading and establishing cultural and political relations with Burma, Thailand, Indonesia, the Malay Peninsula, the Philippines, Cambodia and Champa. This position brought into the cause of Indianising and sanskritation in South-East Asia.

The merchants, tourists, teachers and priests of South India remained the dominant influence about 1,500 years in South-East Asia. Hinduism and Buddhism spread from India to these countries and lived for many hundreds of years in mutual tolerance. After all, many states became mainly Buddhists.

Majority of local Indian ethnic groups in Malaysia consist of Tamil Hindus people. Today, they are in the third place after ethnic groups of China and Malay in Malaysia. Most of them were descended from the emigrants who had moved to Malaysia during the British colony in India.

Entering the Indian civilization really gave a new status in a lifestyle and culture of the people in Malaysia. As a result, the mixture of cultures appeared in the life of the people in Malaysia. Certainly this occurrence shows the development of civilization in education, economy, culture, literature and social contributions.

Key words: *Civilization, hinduism, buddhism, mokhsa, nirvana, sanskrit, Devaraja, Nusantara, art, literature, tradition, education, Ashoka.*

Sivilizatsiya so'zi lotincha sivilis - fuqarolikka, davlatga, shaharga taalluqli ma'nolarini anglatuvchi o'zakdan kelib chiqqan. U "silvaticus", ya'ni lotinchadan tarjima qilganda qo'pol, yovvoyi so'ziga qarshi ma'noda qo'llanilgan. Sivilizatsiya tushunchasi “madaniyat” tushunchasi bilan uzviy bog'liq ravishda paydo bo'lgan.

Dastlab madaniyat va sivilizatsiya tushunchalari sinonim sifatida qo'llanilgan, ammo bora-bora bu ikki atama o'rtasida farq paydo bo'ldi.¹

Hind sivilizatsiyasi milloddan avvalgi 2350-3000 yillarda Hind daryosi vodiysida boshlangan va hozirgi kungacha saqlanib qolgan dastlabki sivilizatsiya. Hindiston sivilizatsiyasini hukmronlik davri asosida bir necha bosqichlarga bo'lish mumkin. Joylashuvi bo'yicha Hindistonni ikki qismga, ya'ni Shimoliy Hindiston va Janubiy Hindistonga bo'lish mumkin. Hindistonning ikki qismi tili, madaniyati va diniy amallari jihatlarini bilan farq qiladi. San'at xilma-xilligi va o'z xalqining turmush tarziga boy bo'lgan hind sivilizatsiyasi, ayniqsa Janubi-sharqiy Osiyo mamlakatlari aholisi hayotiga ta'sir katta.

Hindistonning sivilizatsiyasi, madaniyatini asosan Nusantara² arxipelagi hududlarida keng tarqalganini ko'rishimiz mumkin. Hindiston sivilizatsiyasi Janubi-sharqiy Osiyo mintaqasi bilan siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan alohida munosabatda bo'lib, Janubi-sharqiy Osiyo jamiyati hayotining barcha jabhalarida uchratish mumkin. Hindiston qadriyatlarini Janubi-sharqiy Osiyo aholisi orasida qo'llanishi Janubi-sharqiy Osiyoda hindlashgan davlat³ (*Indianised state*) atamasini yaratdi. Jamiyat kundalik hayotida hind sivilizatsiyasi elementlariga ega bo'lgan madaniyatni o'zlashtira boshladi.

Malayziyada hind sivilizatsiyasining ta'sirini jamiyat hayotining barcha jabhalarida ko'rish mumkin. U jamiyatning siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy shakllarini hamda urf-odatlarini qamrab oladi. Buning sababi shundaki, hind sivilizatsiyasi sharqona qadriyatlar bilan o'xshashdir.

Hind sivilizatsiyasi Malayziyadagi nikoh urf-odatlarini, tushunchalar, badiiy san'at, taomlar, jamiyatning iqtisodiy va siyosiy jihatlariga kata ta'sirini ko'rsatgan. Malayziyada bugungi kunda ham amal qilib kelinayotgani, ikki madaniyatning ya'ni Hind va Malay madaniyatini Malayziya jamiyatining kundalik hayoti yaqqol ko'rsatib turibdi.

Malayziya boshqa mamlakatlar bilan taqqoslanganda, Malayziyada ko'p dinli va turli xil madaniyatli xalq jamiyati yaratildi. Hindiston sivilizatsiyasining jamiyat hayotiga ta'siri kundalik hayotga singib ketdi. Ammo islom ta'limoti paydo bo'lgandan keyin islomiy qadriyatlarga zid bo'lgan amaliyotlar yo'q qilindi va ularning o'rniga shariat va Qur'onga asoslangan qadriyatlar paydo bo'ldi.

¹ Qodirova L. B. Jahon Sivilizatsiyalari tarixi 2020 yil <https://fayllar.org/1-mavzu-sivilizatsiya-tushunchasi-uning-tarifi-va-oziga-xos-si.html>

² "Nusantara." atamasi Malay-Indoneziya xalqlarining yashash joylarini belgilash uchun ishlatiladi: Indoneziya, Malayziya, Singapur, Brunej, Filippin va Janub. Tailand.

³ Cohen, Stephen P. (2002), India: Emerging Power 54-bet

Ushbu maqola quyidagi maqsadlardan ba'zilariga erishish uchun amalga oshirildi va ishlab chiqildi:

- Ushbu maqolamiz hind sivilizatsiyasi to'g'risida;
- Hind sivilizatsiyasi tarixi va shakllanishini o'rganish;
- Hind sivilizatsiyasining siyosiy, diniy va ijtimoiy jihatdan qo'shgan hissalarini;
- Malayziyada mavjud bo'lgan hind sivilizatsiyasining ta'siri;
- Malayziya mamlakatiga hind sivilizatsiyasining ta'sirining ijobiy va salbiy tomonlarini haqida.

1. Din:

Hind sivilizatsiyasi boshqa sivilizatsiyalar Malayziya hududida uzoq vaqt davomida etdi. Har qanday sivilizatsiya, qanday bo'lishidan qat'i nazar, o'z diniga ega bo'lgani kabi, muhrlar, haykallar va sopol idishlar orqali olib borilgan tadqiqotlar natijasiga ko'ra hind vodiysi aholisi o'z dinlari va e'tiqodlariga ega ekanliklari isbotlandi. Hind sivilizatsiyasidagi dinlar hinduizm, buddizm, jaynizm va sikhizm kabi bir necha dinlarni tasniflanishi mumkin. Bunda ko'rinib turibdiki, Hindiston o'z dinlari bilan orqali ham Malayziya sivilizatsiyasiga katta ta'sir ko'rsatdi, xususan Malayziya sivilizatsiyasida ko'plab odamlar orasida buddizm va hinduizm keng tarqalgan, shuning uchun biz ushbu ikki dinning Malayziya sivilizatsiyadagi ta'siriga ko'proq e'tibor qaratamiz.

Hinduizm Nusantara arxipelagi uchun begona din emas va bu din dunyodagi eng qadimgi din hisoblanadi. N. M. Idaikkadar (1979) ma'lumotlariga ko'ra, dunyoning boshqa yirik dinlaridan farqli o'laroq, ushbu dinning dastlabki tarixini aniqlash qiyin va hatto uning boshlanish sanasi ham noma'lum, hinduizmga Hind daryosi (Hind) nomiga asoslanib ism berilgan⁴. Hinduizm beshta asosiy tushunchaga ega: Braxman, Atman, Karma, Karma Moxsa va Samsara. Braxman Xudoga murojaat qiladi, Atman esa har bir inson tanasida mavjud bo'lgan individual ruhdur. Atman har doim Braxman bilan birlashishga intiladi, ammo bu faqat Karma ga bog'liq bo'ladi. Hindlar har doim o'zlarini Samsaradan xalos bo'lish va Moxsaga erishish uchun harakat qilishadi, boshqacha aytganda Moxsa jannatdir. Bundan tashqari, hinduizmda Vedalar deb nomlangan o'zining muqaddas kitobi mavjud.

Keyingisi buddizm. Buddha so'zi "budh" fe'lidan olingan bo'lib, uyg'onish, ya'ni xatolardan uyg'onish va sahnaning haqiqiy yorug'ligi o'rtasida chiqish ma'nosini anglatadi⁵. Ushbu din milloddan avvalgi VI asrda Hindistonda tug'ilgan va Sidharta

⁴ Ghazali Darusalam, Tamadun Islam dan Tamadun Asia 117-bet.

⁵ Ghazali Darusalam, Tamadun Islam dan Tamadun Asia 167-bet.

Gautama Buddha tomonidan asos solingan. Hinduizm singari buddizm ham hinduizm ta'kidlagan Karma va Samsara qonunlariga ishonadi. Buddizm, shuningdek, Samsaradan xalos bo'lishga va Nirvananing mukammal hayotiga erishishga intiladi. Buddizm ta'limotiga murojaat qilib, Gautama buddizmi to'rtta oliy haqiqatni va haqiqatning sakkiz yo'lini ta'kidlaydi. To'rt asl haqiqat hayot azoblarga to'la ekanligini tushunishni o'z ichiga oladi. Azob-uqubatlar inson tug'ilishi bilan mavjud. Shunga qaramay, ushbu azob-uqubatlarni Haqiqatning sakkiz yo'lidan, ya'ni haqiqiy imon, chin niyat, to'g'ri nutq, to'g'ri xulq-atvor, to'g'ri harakat, to'g'ri fikrlash, to'g'ri fikrlar va qalblar va to'g'ri niyatlardan kelib chiqib boshqarish mumkin. Buddistlar foydalangan muqaddas kitobi Tri-Pitaka nomi bilan mashhur.

Darhaqiqat, bilamizki, hindlar Malayziya sivilizatsiyasida eramizning birinchi asrlaridan beri mavjud bo'lgan. Malayziya aholisi nisbatan ko'p sonli buddistlar va hindlarga ega va ushbu dinga ishonuvchilar hanuzgacha diniy marosimlarni o'tkazadilar va hind sivilizatsiyasida hinduizm va buddizmga aytilganidek karma-ga ishonadilar. Buddistlar va hindlarning har yili o'zlarining diniy marosimlarini o'tkazayotganlarini ko'rishimiz mumkin, masalan, Vesak va Deepavali.

2. Devaraja tushunchasi

Malakka qirolligi davrida Malayziyada XV asrdan beri mavjud bo'lgan monarxiya hind sivilizatsiyasining asosiy ta'siriga kiradi. Qirol yuqori lavozimga ega va odamlar uning boshqaruvida. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, qirol Deva Shiva, Vishnu va hatto Buddha ham bo'lishi mumkin deb hisoblanadi⁶. Shuning uchun qirol yuqori kuch va suverenitetga ega deb hisoblanadi. O'sha paytdagi odamlar shohni maqtashgan va isyon ko'tarishni istamaganlari va podshohning buyrug'iga bo'ysunishgan. Devaraja tushunchasi hind-buddizm davrida Malay dunyosida keng rivojlangan. Bundan tashqari, qirol suverenitet va qudratga ega bo'lgan shaxs sifatida ham tasniflanadi, Shoh muqaddas deb hisoblangan devalar guruhiga tenglashtiriladi.

Hindiston sivilizatsiyasining Malayziyaga ta'sirini devaraja tushunchasidan yaqqol ko'rishimiz mumkin. Islom paydo bo'lishidan oldin biz raja unvonidan foydalanilgan, keyinchalik u sultonga o'zgartirildi. Raja tushunchasi suverenitet va hokimiyat egasi tushunchasi bilan ham chambarchas bog'liqdir. Demak, raja hind jamiyatining ijtimoiy tabaqalanishida eng yuqori mavqega ega. Kim shohning buyrug'iga bo'ysunmasa, u xoin deb hisoblanadi va jazo oladi. Ushbu konsepsiya Malayziyadagi islom ta'limotiga zid kelishi aniq, ammo suverenitet tushunchasi Malayziya mamlakatida hanuzgacha amal qilib kelinmoqda va unutmaslik kerak, malaylar hanuzgacha hind sivilizatsiyasi tomonidan qo'llaniladigan asbob –

⁶ Idaikkadar N.M 1979. Latar Belakang Kebudayaan Hindu. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka

uskunalardan foydalanib kelmoqda. Bunga misol sifatida humcha, muhr shtampi, nayza va sariq zargarlik buyumlari hanuzgacha shu kunga qadar foydalanilib kelinmoqda. Bugungi kunda Malayziya sivilizatsiyasida monarxiya tizimining amaliyoti shuni ko'rsatadiki, hindlarning ta'siri Malayziya sivilizatsiyasida qo'llaniladigan amaliyotlar orqali ko'rishimiz mumkin.

3. Urf-odat

Hindlarning ta'siri, Malayziya xalqining ya'ni janubiy malaylar va shimoliy malaylarning urf – odatidagi qorinni bo'shashtirish (uqalash) urf-odatlarini misol bo'ladi. Ushbu qorinni uqalash odati Malayziyaning janubida yashovchi aholilar tomonidan aytiladi, Malayziyaning shimoliy aholisi esa qorinni yuborish deb atashadi. Bu urf-odat 7 oylik homilador bo'lgan ayolga qilingan urf-odat bo'lib, u bolani qorinda kerakli joyda, ya'ni bolaning boshi pastdga qarab joylashtirishni maqsad qiladi. Bu onaning tug'ilishini osonlashtirish va bola onaning qornida bo'g'ilib qolmasligi uchun muhimdir. Ushbu qorinni uqalsh marosimi doya tomonidan amalga oshiriladi va bu g'ayritabiiy elementga ya'ni animizmga bo'lgan ishonchning bir shkali. Ona oson va xafvsiz tug'ishi uchun ushbu marosimda zanjabil talqoni (kukuni) va kokos yong'og'idan foydalaniladi. Avvalo, homilador ayolni tug'ishidan oldin doya sehrlil so'zlarni o'qiydi, keyin homilador ayolning yuziga yangi un surtiladi va zanjabil talqoni sepiladi. Ushbu urf-odat hind madaniyati elementlarini o'z ichiga oladi va Malayziyadagi malaylar tomonidan hozirgi kunda ham qo'llanilib kelinadi.

Xina surish odati – bu ham Hindlarning urf – odatlarining bir turi bo'lib, Malayziya aholisi tomonidan qo'llaniladi. Xina surish marosimi bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Xinaning uch xili mavjud, ya'ni o'g'ri xina, kichik xina va katta xina. Muxtasar qilib aytganda, bu o'g'ri xina surish marosimi tushdan keyin o'tkaziladi. Kichkina xina surish marosimi ham tushdan keyin o'g'ri xina surish marosimidan keyin amalga oshiriladi. Katta xina surish marosimiga kelsak, bu marosim kechki payt nikoh marosimidan oldin yoki keyin har ikki tomonning, kelin va kuyovning maxsus mehmonlari bilan o'tkaziladi. Kelin barcha qo'l va oyoq barmoqlariga, shu jumladan qo'l kaftiga xina suradi, kuyov esa faqat bitta qo'lida xina, kichik barmog'i va sharpa barmog'iga xina suradi. Malayziyaliklar orasida ushbu qo'llarga xina surish marosimi chizilgan nashlar bundan bir necha yil oldin boshlangan. Ushbu xina chizish marosimi orqali chizilgan naqshlar esa hind sivilizatsiyasining ta'siridan.

Keyingi urf – odat esa chaqaloqning og'zini ajratish odati. Bu odat yangi tug'ilgan chaqaloqning og'ziga tuz sepish marosimidir va bu marosim hindlarning go'dakning labiga asal va sariyog' tegizish odatiga tengdir, chunki bola uzoq umr

ko'rishi va hayotida baxt topishi uchun Brahmin tomonidan qilingan. Ammo Islom, musulmonlar uchun bu odat zam-zam suvi yoki xurmolarni chaqaloqning lablariga ta'tib ko'rish bilan almashtirilgan. Oldinlari hindlarning muqaddas kitobidan gaplar o'qilgan, hozirda esa, Fotiha va Ixlos suralarini o'qish bilan, ushbu suralardan keyin duo o'qish bilan almashtirilgan. Chaqaloq o'n olti kundan keyin, ism qo'yish marosimi o'tkaziladi. U go'dakni belanchakka qo'yish orqali amalga oshiriladi va bu odatda oilaning yoshi ulug', ilmi, dindan xabari bor inson tomonidan amalga oshiriladi. Tanlangan ismlar, odatda, tug'ilgan sanaga ko'ra ham asoslanishi mumkin. Tarixda o'tgan buyuk shaxslar, chaqaloqning ajdodlari va hinduizm bilan bog'liq bo'lgan ismlar ham chaqaloq uchun qo'yilishi mumkin, chunki tanlangan ism keyinchalik uning fe'l-atvoriga ta'sir qiladi.

4. San'at

Dewan Bahasa Dan Pustaka Instituti lug'atiga ko'ra, san'at madaniyatdagi go'zallik va noziklik haqidagi narsalarni anglatadi. Ma'lumki, hind sivilizatsiyasi - bu madaniy jihatlardagi turli xil o'ziga xos xususiyatlarga boy bo'lgan Malayziyada madaniy va etnik xilma-xillikda rang-baranglikni yaratgan sivilizatsiyadir.

Malayziyada hind sivilizatsiyasining yutuqlari orasida raqs san'ati ham bor. Raqs san'ati Malayziyadagi hind madaniyatining bir yo'nalishi bo'lib, turli qiziqarli qadamlarga boy raqs Malayziyada turli irq va madaniyatlarga boy rang-barang muhit yaratdi. Hindistondagi musiqa ikkiga bo'linadi, ya'ni shimolda Hindustani va janubda Karnatak musiqa an'analari. Tan Sen, Nayak Bayju, Ram Das Raj Bahodir (Malva qiroli) va Tantarang Xon kabi ko'plab taniqli musiqachilar. Ushbu raqs o'sha paytda shohga ijro etilishi kerak bo'lgan raqsga aylandi, ya'ni hind hukumatining o'sha paytdagi hukmdori Akbarxon va hanuzgacha hindlar tomonidan ijro etilmoqda, ayniqsa Hindistonda.

Bugungi kunda hindlar tomonidan qo'llaniladigan raqslardan biri bu Bharata Natyam raqsi. Ushbu raqs hindlarning klassik raqs uslublaridan biridir. Bharata Natyam mumtoz raqsi - bu an'analarga to'la raqslardan biri, uni o'zlashtirish uchun ko'p yillar kerak bo'ladi, chunki bu qadimiy raqsnı shon-sharafga to'la hajmda ijro etish uchun qo'llar, oyoqlar va ko'zlarning turli xil harakatlarini o'rganish kerak. Bu raqs Hindistonning janubiy qismida joylashgan Tamil Naidu viloyatidan kelib chiqqan.

An'anaga ko'ra, ushbu raqsnı ayol raqqosa yakkaxon ijro etadi. Bu raqsda to'liq ijro Alarippu, Jatiswaram, Sabdam, Varnam, Padam va Thillana kabi oltita

bosqichlarni o'z ichiga oladi. Ushbu bosqichlar Nritya yoki sof raqs va Nritya elementlarini birlashtiradi⁷.

Bundan tashqari, Khatak raqsi yana bir hind klassik raqsi. Kathak so'zi hindcha Katha so'zidan kelib chiqqan bo'lib, "hikoya qilish san'ati" degan ma'noni anglatadi. Kathak asl tabiatidan hind xudolariga qullik ifodasi bo'lgan, Kathak hukumat saroylarida gullab yashnagan. Klassik va qiziqarli raqs harakatlariga ega bo'lgan raqs raqqoslar tomonidan ijro etiladigan raqs san'atini jonlantiruvchi musiqa asboblari bilan birga bo'lishi kerak. Hindistondagi taniqli musiqa asboblari orasida Tata Jati (torli cholg'u), Vitata Jati (torli cholg'u), Sushir Jati (puflovchi asbob), Gana Jati (baraban) kabi musiqiy asboblari mavjud. Qadimgi hind musiqa asboblari baraban va gonglar bo'lgan. Ta'kidlangan baraban musiqiy asbobi janubiy Hindistonda tanilgan va unchalik rivojlanmagan deyiladi. Mridangan musiqiy asbobida turli xil tovushlarni chiqarishi mumkin. Bugungi kunda hind musiqasi uchun juda muhim bo'lgan baraban arablarning tabla (doira) musiqiy asbobidan olingan.

Umuman olganda, xulosa qilish mumkinki, malay va hind xalqlarining raqs san'ati bir necha turlardan iborat va shuningdek, bir-biridan farq qiluvchi o'ziga xosligi bor. Shunga qaramay, asl maqsad - o'tmishdan to hozirgi kungacha ko'ngil ochish yoki vaqtichog'lik qilish uchun ijro etilgan. Shu sababli, ushbu ikki xalqning raqslari keyingi avlodga qadar davom etishiga umid qilamiz.

5. Madaniyat

Odatda urf – odatlar xalqlarning turmush tarzidan kelib chiqib belgilanadi. Ushbu urf-odat, oy yoki yil, ba'zan har kuni yoki mavsumda amalga oshiriladigan barcha amallarni aks ettirishi mumkin. Urf – odat bilan sinonim bo'lgan so'z madaniyatdir. Garchi ular har xil so'z bo'lsa-da, lekin ma'nosi jihatidan urf-odatlar va madaniyat o'zaro bog'liq va bir xil tushunchalardir. Madaniyat va sivilizatsiya - bu bilim, e'tiqod, san'at, axloq, huquq, urf-odatlar va boshqalarni o'z ichiga olgan murakkab kompleksdir. Malayziyada islom paydo bo'lishidan oldin hindu-buddaviy dini va madaniyati asrlar davomida malay hamjamiyatida kuchli mavqega ega edi. Ular "vanakam" so'zi bilan salomlashar va har doim sog'lig'i, ishi, savdosi yoki boshqa narsalar haqida so'rashar edi. Mehmonlar har doim ichimlik yoki ovqat bilan siylanar edi va uy egasiga hurmat belgisi sifatida yegulikni yaxshi qabul qilish kerak bo'lgan. Agar biror narsa olsangiz, o'ng qo'l bilan olingan ya'ni o'ng qo'l yaxshilik va minnatdorchilik belgisi hisoblangan.

⁷ Idaikkadar N.M 1979. Latar Belakang Kebudayaan Hindu. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka (tarian ekspresi)

Hinduizmni saroydagilar va yuqori darajadagi xodimlarning ko'pchiligi e'tiqod qilgan din deb aytishimiz mumkin, chunki bu ularning o'zlarining ijtimoiy va siyosiy manfaatlarini himoya qilish uchun juda mos din bo'lgan. Oddiy xalq yoki pastgi qatlam ko'pincha animizm e'tiqodiga rioya qilishgan. Buning sababi shundaki, hinduizm dastlab muqaddas din sifatida qabul qilingan bo'lib, u hind xalqining ijtimoiy tabaqalanishida ko'rinib turganidek, podshohlar va braxmanlar singari yuqori tabaqa tomonidan e'tiqod qilishga loyiq edi. Hind sivilizatsiyasi Malayziyadagi malay xalqi urf-odatlarini va madaniyatiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Hindlarning eski kitoblaridan bo'lmish Ramayana va Mahabharata orqali juda ko'p hind urf – odatlari malay xalqining madaniyatiga ta'sir ko'rsatgan. Ta'kidlangan kitob hinduizm haqida ma'lumotlarga to'la bo'lgan buyuk asardir. Shuningdek, u Janubiy-sharqiy Osiyoda, ayniqsa Malayziyada islomiy ta'sir paydo bo'lishidan oldin hayotni boshqarish uchun asos bo'lib xizmat qilgan. Ammo ushbu yuqorida ta'kidlangan urf – odatlar Islom dini Nusantara arxipelagiga kelgunicha qo'llanilgan edi. Hind sivilizatsiyasidagi ba'zi urf-odatlar bugungi kungacha amal qilib kelinmoqda. Biz malay xalqining to'y marosimlarini ko'radigan bo'lsak, hanuzgacha Malayziyada amal qilib kelayotgan hind urf-odatlarining namunalarini uchratishimiz mumkin. Masalan, turmush qurish odatlarida er-xotinning to'y kunida kunning shohi deb aytiladi va marosim eng yuqori nuqtasida yonma-yon o'tkaziladi. Er-xotin harakat qilmasdan yumshoq o'rindiqlarda o'tqiziladi. Nikoh marosimi o'tkazilishi kerak bo'lgan odat, ammo nikoh hindularning odatiga ko'ra Xudo Rama va ma'buda Sitani ulug'laydi, shuning uchun yangi turmush qurganlar kunning shohi deb nomlanadi. Bundan tashqari, betel yong'og'i va zanjabil talqonidan foydalanish hindularning ta'siridir va zanjabilning sarg'ishi kelinning ruhini ilhomlantirish uchun mo'ljallangan. Bu hind sivilizatsiyasining nikoh nuqtai nazaridan ta'siri va bugungi kunda ham Malayziyada ushbu marosimlar malay xalqi tomonidan amalga oshirilib kelinmoqda.

Hind sivilizatsiyasi Malay sivilizatsiyasiga yegulik jihatidan ham ta'sir ko'rsatdi. Hind xalqining milliy taom mahsulotlariga misol qilib roti chanai, paratha va pyuresi keltiramiz. Ushbu taomlar hindlarning sevimli taomidir. Ammo endi, bu taomlar Malayziyada irqi va dinidan qat'i nazar, har kimga tobora ommalashib bormoqda. Ayniqsa, roti chanai o'z maqomini an'anaviy malay taomlari bo'lgan va hozirda ko'plab malayziyaliklar uchun juda mazali *nasi lemak*⁸ bilan birga dasturxonga tortish urf bo'lishiga ulgurgan.

⁸ Malayziyaliklarning milliy taom turi.

Chapati va tosai nonlari ham ortda qolmaydi, chunki ularda ko'plab foydali moddalar mavjud, shuningdek diabet va yuqori qon bosimini pasaytirishga foydalidir. Ushbu nonlarni odatda dal, kari va achchiq bilan birga maydalab iste'mol qilish mazali bo'ladi. Bundan tashqari, ushbu nonning tosayda, dosay, doz, dosai, dhosha, tsai yoki chakuli kabi boshqa ko'plab nomlari ham mavjud. Tosai shuningdek, tuxum tosai, chili tosai, piyoz tosai va boshqalar kabi har xil turlari mavjud. Ushbu milliy taomni ko'pincha Malayziyaliklar, ayniqsa hindlarning o'zlari iste'mol qiladilar. Ushbu tosayni har qanday savdo do'konida yoki oshxona, shuningdek hind restoranlarida topish mumkin. Ushbu an'anaviy hind taomlari nonushta yoki tushdan keyin choy bilan iste'mol qilinadi. Bu nonlarni har xil taomlar bilan iste'mol qilish mumkin, masalan, mevali murabbo, hind bodringi, tovuq yoki qo'y go'shti va boshqalar. Ushbu tosay noni ichiga kartoshka va piyoz solib qovuriladi. Tosai noni uglevodlar va oqsillarga juda boy.

Bundan tashqari, boshqa hind milliy taomlari muruku shirinligi. Muruku ham tosai kabi boshqa turli xil nomlari bor. Misol uchun, chakli va chakri nomi. Ushbu milliy taom kelib chiqishi Hindistondan. Muruku tayyorlashning asosiy masallig'i urad va guruch unidir. Murukuni hamma joyda uchratish mumkin va uni asosan yengil taom sifati tortiq qilishadi. Ushbu taomni barcha yoshdagi insonlar yaxshi ko'radi, chunki muruku oson tayyorlanadi va mazali taomdir.

Bundan tashqari, hindistonliklarning oziga xos milloiy taomlaridan biri, ya'ni nasi berianidir. Ushbu nasi beriani taomi ikki xil bo'ladi, ya'ni nasi beriani tovuq yoki echki go'shtidan tayyorlangani. Yuqorida keltirilgan hind taomlaridan tashqari ko'plab hind milliy taomlari Malayziya milliy taomlariga o'z ta'sirini ko'rsatgan

Hindiston xalqining milliy kiyimlari ham Malayziya sivilizatsiyasiga katta ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Hindlarning an'anaviy liboslaridan biri sari libosidir. Sari dunyoda yaxshi tanilgan, chunki sarining dizaynini ko'plab odamlar yaxshi ko'radilar. Sari libosining shakli, uzunligi 5-6 metrni tashkil etadigan turli xil rangli matodir. Ushbu sariy tanaga o'ralgan bo'lib, naqshinkor uchi chap yelkaga joylashtirilgan. Ichki mato badanning markazidan yuqorida yoki pastda kiyiladi va sarining yechilib ketilishidan himoya qiladi. Ushbu sariy har xil turdagi, naqsh va rangdagi chindan ham chiroyli matolardan tayyorlanadi.

Bundan tashqari, kurta libosi ham hindistonlik erkaklar tomonidan mashhur va tez-tez kiyib yuriladigan an'anaviy hind kiyimidir. Ushbu kurta, paxta va ipakdan tikilgan tizzagacha uzun ko'ylak. Odatda kurta keng shimlar yoki shalvarlar bilan kiyiladi.

6. Ilm – fan

Bilim deganda insonning nimanidir anglashi tushuniladi. Bundan tashqari, bilim, biron bir narsani tadqiq qilish natijasi va insoniyat manfaati uchun foydalanish imkoniyatini beruvchi narsadir. Tilshunoslik nuqtai nazaridan (al-ilmu) arabcha so'zdan kelib chiqqan (al-jahl yoki johillik) ning qarama-qarshi tomoni bo'lib, aniq narsani bilgan holda, haqiqiy vaziyatga qarab biror narsani bilishdir. Olimlarning fikriga ko'ra, "Ilm - bu o'tmish, hozirgi va kelajakni tushunishda boshqa tizimlarga nisbatan eng ko'p taxmin qilinadigan tizimdir." (T. Jacob)

Hind sivilizatsiyasihinduizmdan kelib chiqqan Malayziyada til bo'yicha bilimlarga katta ta'sir ko'rsatdi. Hindiston adabiyoti Janubi-sharqiy Osiyo mintaqasida juda keng shakllangan bo'lib, unda ko'plab qiziqarli lingvistik elementlarini o'z ichiga oladi. Hinduzim tildan foydalanilib, asosan hind adabiyoti shakllangan. Osiyo tarixiga ko'ra hindular Janubiy-sharqiy Osiyoga eramizning birinchi asrlarida kelganlar. Bu davrda hind sivilizatsiyasining tarqalishi shunchalik keng tarqaldiki, Janubi-sharqiy Osiyo mintaqasining atrofidagi ko'plab hududlar hindlarning ta'sirida edi.

Uning ta'sirini Srivijaya imperiyasi davrida malay tilidan foydalanish kontekstida ko'rish mumkin. Palembang (milodiy 7-asr), Talang Tuvo (684-yil) va Bangka orolida (686-yil) topilgan tosh bitiklardagi yozuvlar o'rganish jarayonida ularning 70 foizi qadimgi malay tiliga oid so'zlar, 30 foizi esa sanskrit tilidan o'zlashgan so'zlarni ko'rishimiz mumkin. Malay tili haqiqatan ham sanskrit bilan ko'p o'xshashliklarga ega. Masalan, Kedukan Bukit (683-yil) toshbitikdagi quyidagi so'zlarni misol qilib keltirishimiz mumkin:

Qadimgi malay tili	Sanskrit tili
Wulan – bulan	Sepuluh – sepuluh
Naik –naik	Datang – datang
Sambau – kapal	Manau – benau
Hiyang – tuhan/tuan	Swasta – selamat
Mgalap – mencari	Dapunta – baginda
Marlapas – berlapas	Bala – tentera
Dari – dari	Tsihara – pawang
Membawa – membawa	Jayasidhayarta – kota yang berjaya
Yang – yang	Tlu – tiga
	Shri – bahagia

Shuningdek, go'yoki, malay tili tamil tilidan olingan degan tushunchalar ham mavjud. Malay tili bilan taqqoslaydigan bo'lsak, sanskrit tilidan olingan bir nechta tamilcha so'zlar mavjud:

Sanskrit tili	Malay tili	Tamil tili
Agama	Agama	Agamam
Akasa	Angkasa	Akasam
Bhasa	Bahasa	Pasai
Bhaya	Bahaya	Abayam
Cakra	Cakera	Cakkaram
Danda	Denda	Dhandam
Gaja	Gajah	Gajam
Nagara	Negara	Nakaram
Putri	Puteri	Puttiri
Udara	Udara	Udanan

Malay tilida tamil tili so'zlari juda kam. Ularning ba'zilari o'zlashgan so'zlar, ya'ni malay tiliga tamil tilidan o'zlashgan so'zlarning o'zi aslida, tamil tiliga boshqa tildan o'zlashgan so'zlardir.

Hind sivilizatsiyasi turli sohalarda shon-sharafga erishdi va jahon sivilizatsiyasiga katta hissa qo'shdi. Matematikada, geometrik elementlarda, algebra, nol sonlar va matematik o'nliklar esa arifmetikaga kiritilgan va hozirgi kunga qadar amalda. Matematika sohasi astronomiya va kalendarning (taqvim) ixtiro qilinishi. U mavsumlar vaqtini va fasl, yil, oy va kunni aniqlashda ishlatildi.

Hind sivilizatsiyasining rivojlanishi din va texnika bilan chambarchas bog'liqdir. Ular orasida fizika sohasi ham bor, koinot beshta elementga ega: er, shamol, olov, suv va kosmik. Tabiatning bu barcha elementlari atomlarga xosdir. Kimyo sohasida umrni uzaytirish, zahar berish va h.k.lar uchun dorilar ishlab chiqarilgan. Ushbu tibbiy kimyoviy jarayonlar orqali porox bilan bir qatorda asosiy gidroksidi moddalar, kislotalar va metallarni yaratish ishlab chiqarildi. Hindistonliklar metall mahsulotlari ixtirosi tufayli boshqa sivilizatsiyalar tomonidan tan olingan. Temir va metall materiallardan foydalanish juda muhimdir, chunki temirchilikda qilingan yuqori mahorat va temir va metallardan har xil narsalar yaratish bugungi kunda ham qo'llanilmoqda.

Hindiston sivilizatsiyasi tibbiyot sohasida ham o'z ta'sirini o'tkazdi. Hindiston sivilizatsiyasida tibbiyot ilmi sehr-jodu sifatida tanilgan. Fiziologiya, jarrohlik, nafas olish san'atlari, odamlarning ko'payishi, farmakologiya va veterinariya sohaslarida o'zgarishlar milloddan avvalgi davrdan hozirgi zamonga qadar davom etmoqda.

Milodiy 1-2 asrda ishlab chiqarilgan Charaka va milodiy 4-asrda Susruta kabi ko'plab tibbiy asarlar o'z natijasini bergan.

6.2 Ilm – fan rivojlanishi

Malayziyada islom dunyosi paydo bo'lishidan oldin bilimlardan foydalanish va rivojlantirish uchun asos bo'lgan hind adabiyotidan tashqari, tarjima faoliyati ham faol rivojlangan. Hind klassik sivilizatsiyasi davrida ko'plab ilm – fanlar o'zlashtirilgan. Hindistonda ilm-fan va texnologiyalarning rivojlanishi, malay xalqining bu bilimlarni egallashiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Hind xalqi ilm – fan va texnika bilan bog'liq barcha bilimlarni ularning muqaddas kitobi Veda orqali olgan. Hind xalqi mutaxassislari orasida - astronomiya, matematik ishlanmalar, ba'zi xabarlarda kodlarni aniqlash kabi bilimlarni chuqur egallagan insonlar bo'lgan. Ushbu rivojlanishlar, Malayziyada barcha bilimlarning rivojlanishiga ko'plab o'zgarishlar kiritdi.

Ko'plab bilimlar xazinalariga ega bo'lgan hind tsivilizatsiyasi, ayniqsa adabiyot sohasida bilimlarning rivojlanishini boshqa sohalarga ham turtki bo'ldi. Ushbu rivojlanish sivilizatsiyalar to'qnashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va o'z navbatida intellektual muhit yaratadi. Masalan, dastlab hind xalqi kunni, tongdan tungacha va keying tonggacha hisoblab, doimiy oy-quyosh taqvimini qildi. Ushbu usul vaqtni hisoblashning asosiga aylandi.

Hindiston sivilizatsiyasi matematikani sohasini shu darajada mukammal egallanganki, matematika Hindistondagi har bir o'quvchi uchun majburiy fan hisoblandi. Buning samarasini Malayziyada maktab ta'limi tizimining rivojlanishida ko'rish mumkin

Malayziyadagi maktab tizimiga ham hind sivilizatsiyasi ta'siri qildi. Hind (tamil) tilini tamil milliy tipidagi maktablarda (TTTM) o'qiydigan o'quvchilarga o'rgatilishi kerak bo'lgan fan bo'ldi. Ushbu tilni hind sivilizatsiyasi adabiyotini saqlab qolish uchun oliy o'quv yurtlarida tanlov fan sifatida talabalarga taqdim etiladi. Hindiston sivilizatsiyasining ilmiy rivojlanishi Malayziyada tillarni bilish darajasiga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Malayziyada mavjud bo'lgan tillarning xilma-xilligi Malayziya xalqining o'ziga xos noyobligidir.

7. Arxitektura

So'nggi 2000 yil oldin hindlar Malayziyaga ko'chib kelishgan. Hinduizm va buddizmning kelishi va keng tarqalishi yoki yo'q bo'lib ketishi, bularning barchasi qadimiy materiallarda keltirilgan. Ammo hind sivilizatsiyasining ta'siri bugungi kungacha Malayziyadagi me'morchilik va uning qoldiqlarida o'z aksini ko'rsatadi.

Biroq, Hindistonning ta'siri Malayziyadagi binolarning me'morchiligiga unchalik katta ta'sir ko'rsatmadi. Oldinlari Malayziya hududlariga kelib savdo-sotiq bilan shug'ullanganlar hindlar hin ibodatxonalarini me'morchiligi shakliga o'xshash ko'p hinduizm ibodatxonalarini qurganlar. Shunga qaramay, janubiy Hindiston me'morchiligi ham masjid me'morchiligiga kata ta'sir ko'rsatgan. Penang shahridagi Kapitan Kling masjidi (1802-1803) - Hindiston musulmonlari jamoati rahbari yoki Kapitan tomonidan qurilgan janubiy Hindiston me'morchiligining namunalaridan biri. Ushbu musulmon hind me'morchiligi baland minora va gumbazda yaqqol ko'rinadi. Bu kabi qurilish inshootlari bugungi kunda ham masjid arxitekturasida qo'llanilmoqda, deb ta'kidlagan Teknologiya Mara Universiteti professori Siti Norlizaiha, 2010 yildagi Pemuliharaan Bangunan Bersejarah (tarixiy binolarni saqlash) nomli maqolasida.

14-asrda Pinang shahridagi Seberang Perai shahrida qumli joyda joylashgan buddistlar ibodatxonasi topilgan. Uning ko'rinishi uzun ustunli toshga o'xshaydi. O'rtada 7 ta soyabon bilan o'ralgan ustun bor. Kuala-Lumpurda qurilgan Shri-Mahamariamman ibodatxonasi esa, 19-asrning oxirida qurilgan bo'lib, o'zining bezaklari bilan hindlarning eng go'zal ibodatxonalaridan biri hisoblanadi. Ushbu ibodatxonada topilgan bezak naqshlari juda batafsil va undagi zargarlik buyumlari, qo'lda ishlangan naqshlar hamda Italiya va Ispaniyaning chiroyli plitalari juda ham go'zal ishlangan.

Hindlarning e'tiqodlariga ko'ra, ba'zi hayvonlar muqaddas, ba'zilari esa xudolar yoki himoyachilar deb hisoblanadi. Ushbu mafkura ta'sirida o'ymakorlik san'ati saroylar, qasrlar, ibodat uylari, eshiklar va jihozlar kabi binolarda qo'llanilgan. Hindular va buddistlarning e'tiqodlariga ko'ra, ularning xudolarini o'ymakorlik ishlari eng ezgu ishdir.

Malayziya sivilizatsiyasi hind xalqidan ko'p madaniy narsalarni o'zlashtirgan. Malayziyada tarqalgan hindularning hinduizm urf-odatlarini va madaniyatini amalga oshirganligi sababli. Ushbu dinning paydo bo'lishi mahalliy aholining turmush tarziga ta'sir ko'rsatdi. Ular orasida sehr-jodu qilish, qorinni cho'zish, quloqlarni teshish, va xina surish kabilar. Til nuqtai nazaridan ham Malayziya sivilizatsiyasiga ushbu tilda yozilgan hindu kitoblarini o'rganish natijasida sanskritcha ta'sir bo'lganini ko'rishimiz mumkin. Bularga misol: Kedukan Bukit (milodiy 683y), Talang Tuwo (milodiy 684y), Kota Kapur (milodiy 686y) va Karang Beraxi (milodiy 692y) kabi toshbitiklarining topilishi va har bir toshbitikda qadimgi malay tiliga sanskrit tilining ta'sirini ko'rishimiz mumkin.

Malayziyadagi hind me'morchiligini Malayziyadagi bir nechta qurilish loyihalarida ham ko'rish mumkin. Masalan, Toj Mahalning dizayni juda noyob va hind sivilizatsiyasi ijodkorligi o'lchoviga to'la. Putrajayada joylashgan Malayziya federal hukumatining ma'muriy markazi binolari Hindistondagi Toj Mahal dizayni namunasida qurilgan. Bu hind sivilizatsiyasi o'ymakorlik san'atida shu qadar mohir ekanligi, ular qurgan binolarning dizayni Malayziyada ma'muriy markazlarni qurish uchun asos sifatida ishlatilishini aniq ko'rsatib turibdi.

Biroq, hind sivilizatsiyasidagi badiiy elementlar asosan ularning dinidagi xudolar va ma'buda elementlari va ularning dinida ba'zi marosim elementlariga ega bo'lgan rasmlarga asoslangan. Islom paydo bo'lishidan oldin Malayziyada odamlar hind hamjamiyati tomonidan qabul qilingan barcha amallarni bajarishgan. Islom paydo bo'lishidan oldin uylar va saroylar qurish, ularning dizaynlar ham hindlarning dizayniga o'xshash edi. Hind sivilizatsiyasi qurilishining o'ziga xosligi shunchalik mashhurki, bu ularning g'ururi bo'lgan.

Hind tsivilizatsiya tomonidan yaratilgan bir qator yutuqlarida muntazam shaharsozlik xususiyatlari mavjud. Me'morchilikning rivojlanishiga atrof-muhit va ob-havo ta'sir qilgan. Panjarali derazalardan foydalanish quyosh nurlarini kamaytirish uchun qo'llanilgan, Rajastondagi oq marmar esa Mogul davridan beri issiqlikni kamaytirish uchun ishlatilgan. Hindiston me'morchiligi tosh va yog'ochni asosiy manbalar sifatida ishlatadi, chunki undan foydalanish oson.

Maurya sulolasi davrida Ashoka arxitekturasi boshqaruvi ostida eng gullab-yashnagan edi. Ashoka davri me'morchiligiga buddizm ta'sir ko'rsatdi, chunki Ashoka buddizmni rivojlantirish uchun juda ko'p mehnat qildi. Ko'p g'or eshiklari qurilgan. Ibadatxonalar g'orlarda qurilgan. Shu vaqt ichida toshdan yasalgan va gumbaz shaklida minglab ustunlar ham qurilgan. U muqaddas joyda qurilgan. Bu buddistlar ibodatxonasi emas, balki buddistlar yodgorliklarining ombori.

O'ymakorlik san'ati uchun hind xalqi haykallar va bezaklarni shakllantirishda loydan foydalangan. Ashoka shohligining hukmronligi davrida Ashoka ustunlari sayqallangan qumtoshdan yasalgan va balandligi 40 metrga yetgan va tepasida Ashoka hukumati qo'riqchisi hisoblangan, o'z vaqtida buyuklik

ramzi bo'lgan bog'langan uchta sher va ulardan keyin g'ildiraklar kabi hayvonlarning rasmlari bilan bezatilgan qo'ng'iroq va to'rtburchaklar shakli bor.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Malayziyaga ko'p ta'sir ko'rsatishga muvaffaq bo'lgan sivilizatsiyalardan biri hind sivilizatsiyasi edi.

Hindiston sivilizatsiyasi Malayziyada jamiyatga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu dunyodagi har qanday sivilizatsiya bilan taqqoslanmaydigan turli xil madaniy, san'at va urf-odatlariga boy bo'lgan eng qadimiysidir. Shunisi ahamiyatliki, Buyuk Britaniyaning mustamlakachilik davridan beri Malayziyada qadimdan tashkil topgan sivilizatsiya bir necha asrlar ilgari mavjud bo'lsa-da, mahalliy xalq turmush tarziga ta'sir ko'rsatdi. Chunki hind tsivilizatsiyasi elementi o'ziga xoslik va yuksak estetik qadriyatlarga boy osiyo madaniyati bilan o'xshashligidir.

Malayziyaga hind sivilizatsiyasining kirib kelishi haqiqatan ham Malayziyada xalqning turmush tarzi va madaniyati uchun yangi maqomni olib keldi. Natijada, Malayziyada xalq hayotida madaniyatlarning aralashuvi mavjud bo'ldi. Shubhasizdir bu sivilizatsiya rivojlanishining ta'lim, iqtisodiy, madaniy, adabiy va ijtimoiy jihatlaridagi hissasi va ta'sirini ko'rsatdi. Tamil tili, adabiyoti, siyosiy va davlat tuzilishi, kundalik turmush tarzi, hinduizm va buddizm dini kabi hind sivilizatsiyasi Malayziyani turli xil rangbarang madaniy hayotga boyitdi va jahon sahnasiga ko'proq tayyorladi.

REFERENCES

1. Ghazali Darusalam, G. Tamadun Islam dan Tamadun Asia Tenggara. (Islom sivilizatsiyasi va Janubi-sharqiy Osiyo sivilizatsiyasi) Kuala Lumpur, 2001.
2. Nadiah bt Abdul Rahman, Priscilla Law Nguik Hung. Tamadun Islam dan Asia. (Islom va Osiyo sivilizatsiyasi) Kuala Lumpur, 2008.
3. Sazelin Arif. Tamadun Islam dan Tamadun Asia. (Islom va Osiyo sivilizatsiyasi) Kuala Lumpur, 2007.
4. Ratna Roshida, Moris, Z., Kailasam, A., Ellias Haji Zakaria, Suhaila Abdullah, Muhammad Azizan Sabjan. Tamadun Islam dan Tamadun Asia. (Islom sivilizatsiyasi va Osiyo sivilizatsiyasi) Shah alam, 2009.
5. Ramesh Chandra Majumdar. The History And Culture Of The Indian. Mumbai, 1951. (Ramesh Chandra Majumdar. Hindiston tarixi va madaniyati. Mumbai 1951.)